

Klimaat en de gezondheidssector

De effecten van klimaatverandering zijn overal zichtbaar, met name de gezondheidsrisico's verbonden aan de stijgende temperatuur. Klimaatverandering heeft daarom ook invloed op de zorgsector, waardoor het steeds belangrijker wordt dat de sector zich aanpast. Er wordt echter vaak vergeten dat de zorgsector zelf verantwoordelijk is voor een groot gedeelte van de koolstofdioxide (CO₂) uitstoot, wat een van de grootste factoren is in klimaatverandering. Onderzoek heeft uitgewezen dat ziekenhuizen verantwoordelijk zijn voor bijna 30% van de CO₂-footprint van de zorgsector. Om gericht onderzoek te verrichten naar CO₂-reductie in ziekenhuizen, is het noodzakelijk om de kennisbehoeften van de ziekenhuizen in kaart te brengen. Het doel van dit onderzoek is daarom om bij te dragen aan een kennisagenda over CO₂-reductie in de zorg door inzicht te krijgen in de kennisbehoeften van Nederlandse ziekenhuizen. Dit leidt tot de onderzoeksvraag: Wat zijn de kennisbehoeften van Nederlandse ziekenhuizen betreffende CO₂-reductie in de zorgsector en hoe zijn deze behoeften geprioriteerd?

Aanpak met behulp van conceptueel model

Om de kennisbehoeften te onderzoeken, is het Assets, Threats en Solvability model gebruikt. Dit prioriteringskader heeft als doel om het besluitvormingsproces rationeel te maken, waardoor middelen worden toegewezen aan de juiste kennisbehoeften. Het proces bestond uit twee onderdelen: het identificeren van de kennisbehoeften en het prioriteren hiervan. Voor de identificatie van kennisbehoeften zijn 14 semi-gestructureerde diepte-interviews gehouden met experts uit Nederlandse ziekenhuizen; de interviews waren gebaseerd op vier concepten:

- Gebouwen
- Reisbewegingen
- Geneesmiddelen
- Overige

Interviews zijn getranscribeerd, gecodeerd en geanalyseerd, waarna de kennisbehoeften gebruikt zijn in kwantitatieve prioritering. Respondenten werden eerst gevraagd om vijf criteria, gebaseerd op Assets, Threats en Solvability, te wegen. Vervolgens scoorde de respondenten alle kennisbehoeften op elk van de vijf criteria, wat heeft geresulteerd in een gewogen prioriteitsscore per kennisbehoefte.

Resultaten

De resultaten zijn gecategoriseerd volgens de concepten die in het onderzoek zijn gebruikt. Naast de drie hoofdconcepten, is uit interviews een ander concept met de naam 'circulariteit' geïdentificeerd. Binnen de eerste twee concepten, gebouwen en reisbewegingen, is volgens respondenten de meeste kennis al aanwezig. Er zijn enkele kennisbehoeften geïdentificeerd, maar deze hielden meestal verband met praktische zaken zoals implementatiestrategieën. Er is wel enige kennis nodig over luchtbevochtiging, met name over duurzame alternatieven en de implicaties voor infectiepreventie. Respondenten gaven ook aan dat onderzoek naar het op afstand bieden van zorg nuttig zou zijn om de reisbewegingen van patiënten te verminderen, vooral gezien de huidige COVID-19 crisis. De lage kennisbehoefte in deze concepten komt overeen met de lage prioriteitsscore, hoewel de kennisbehoefte over verwarming van gebouwen hoger scoorde dan verwacht.

Met betrekking tot geneesmiddelen meldden de respondenten dat er behoefte is aan informatie over de milieu-impact van geneesmiddelen. Dit zou ziekenhuizen helpen om een meer gedetailleerde CO₂-footprint te berekenen en om medicijnen te vergelijken. Respondenten hebben onderzoek naar de impact nodig om te kunnen kiezen tussen medicijnen met een vergelijkbare werking op basis van hun CO₂-impact. De impact van geneesmiddelen scoorde gemiddeld op prioriteit.

Ook voor andere producten was kennis over de milieu-impact nodig, met name over het verschil in CO₂-impact van disposables versus reusables, ofwel producten voor eenmalig gebruik versus herbruikbare producten. Daarbij stelden respondenten dat er onderzoek nodig is om het gebruik van disposables te evalueren op basis van claims over infectiepreventie, omdat er gedacht wordt dat het gebruik van disposables niet altijd nodig is. Daarnaast hebben respondenten meer informatie nodig over de mogelijkheden om specifiek ziekenhuisafval te recyclen en de hoeveelheid verpakkingen van medische instrumenten te verminderen. Deze kennisbehoeften scoorden allemaal relatief hoog, waarbij de impact van disposables versus reusables de hoogste score kreeg van alle kennisbehoeften.

Belangrijkste bevindingen en aanbevelingen

Deze resultaten hebben geleid tot drie belangrijke bevindingen:

- Kennis is nodig over de CO₂ impact van medische producten. Dit betreft veelal de inkoop van bijvoorbeeld medische disposables of geneesmiddelen. Dit komt overeen met literatuur, aangezien meerdere studies hebben gepleit voor onderzoek naar de milieu-impact van producten in de zorg. Uit studies is ook gebleken dat inkoop

verantwoordelijk is voor een groot deel van de CO₂-emissie van de zorgsector, maar gedetailleerde informatie over de oorsprong van deze uitstoot is beperkt.

- Kennis is nodig over duurzaamheid versus infectiepreventie. Dit heeft voornamelijk betrekking op het gebruik van disposables en reusables, maar ook op de luchtbevochtigingsmethoden voor gebouwen.
- Onderzoek naar disposables en reusables heeft de hoogste prioriteit volgens de prioriteitsscores. Onderzoek naar de impact van geneesmiddelen scoorde echter lager dan verwacht, wat mogelijk is veroorzaakt door de beperkte invloed die ziekenhuizen hebben op de farmaceutische industrie. Aangezien alle kennisbehoeften boven de drie van de vijf punten scoorden, is geen van allen irrelevant.

Deze bevindingen hebben tot enkele aanbevelingen geleid. Ten eerste moeten gedetailleerde CO₂-footprints van ziekenhuizen en hun producten worden gemaakt, bijvoorbeeld door het uitvoeren van levenscyclusanalyses. Ten tweede moeten infectiepreventiemaatregelen die in het verleden zijn bepaald opnieuw worden geëvalueerd met de huidige kennis. Bij deze evaluatie moeten de implicaties voor milieu-impact en infectiepreventie rechtstreeks worden vergeleken. Ten derde is er meer onderzoek nodig naar andere stakeholders in de zorgsector en naar de andere pijlers van de Green Deal 2.0.

Conclusie

Al met al geeft dit onderzoek een overzicht van de kennisbehoeften van Nederlandse ziekenhuizen op het gebied van CO₂-reductie. Deze kennisbehoeften kan ZonMw gebruiken bij het stimuleren van onderzoek. Er is vooral kennis nodig over de milieu-impact van medische producten en de relatie met infectiepreventie; dit heeft de hoogste prioriteit.